

елдерден келетін жұмысшылар үшін жеңілдетілген режим қарастырылған. Сонымен қатар, мемлекет заңсыз көші-қонға қарсы күрес жүргізіп, еңбек мигранттарының құқықтарын қорғауға бағытталған шараларды күшейтуде.

Болашақта Қазақстанның халықаралық еңбек көші-қонындағы рөлі одан әрі артуы мүмкін. Елдің географиялық орналасуы, экономикалық әлеуеті және демографиялық жағдайы бұған ықпал ететін факторлар болып табылады. Сарапшылардың болжамы бойынша, 2025 жылға қарай Қазақстандағы шетелдік еңбек мигранттарының саны 1,5 миллион адамға жетуі мүмкін. Бұл өсім негізінен құрылыс, ауыл шаруашылығы және қызмет көрсету салаларында күтілуде. Сонымен қатар, жоғары білікті мамандарға сұраныс та артады деп күтілуде. Сондықтан еңбек көші-қонын тиімді басқару, оның оң әсерлерін барынша пайдалану және теріс салдарларын азайту - мемлекеттік саясаттың маңызды міндеттерінің бірі болып қала береді.

Қазақстан үкіметі 2025-2030 жылдарға арналған көші-қон саясатының жаңа тұжырымдамасын әзірлеуде. Онда заңды еңбек көші-қонын ынталандыру, білікті мамандарды тарту және ұстап қалу, сондай-ақ заңсыз көші-қонға қарсы күрес шаралары қарастырылған.

Әлемдік Банктің болжамдары бойынша, келесі бес жыл ішінде еңбек көші-қоны арқылы жасалатын ақша аударымдарының көлемі жылына 5-7%-ға өсуі мүмкін. Бұл Қазақстан экономикасына оң әсер етеді деп күтілуде.

Қорытындылай келе, халықаралық еңбек көші-қоны - бұл күрделі және көп қырлы құбылыс. Қазақстан үшін бұл процесс экономикалық даму мен әлеуметтік өзгерістердің маңызды факторы болып табылады. Статистикалық деректер көрсеткендей, бұл процесс елдің экономикалық дамуына айтарлықтай үлес қосады. Алайда, оны тиімді басқару үшін мемлекеттік реттеудің заманауи тетіктерін әзірлеу және халықаралық ынтымақтастықты одан әрі жетілдіру қажет. Еңбек көші-қонын дұрыс басқару - елдің тұрақты әлеуметтік-экономикалық дамуының маңызды шарттарының бірі болып қала береді.

Әдебиеттер:

- 1) «Ұлттық Статистика Бюросы» ресми сайты: <https://stat.gov.kz/>
- 2) «Халықаралық Еңбек Ұйымы» ресми сайты: <https://www.ilo.org/ru>
- 3) «IOM IN KAZAKHSTAN» ресми сайты: <https://kazakhstan.iom.int/iom-kazakhstan>
- 4) Исследование трудовой миграции в трех городах казахстана: Алматы, Астане и Шымкенте, Элен Сайед Цвик и Жания Сазанова, 2022

ҒТАХА 06.81.23

Дүйсембаев А.А., Шаймерден А.М.

Дүйсембаев А.А - кандидат экономических наук, профессор
Академик Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды университеті
Қазақстан Республикасы, Қарағанды қ., azeke-78@mail.ru

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ БІЛІМ БЕРУ САЛАСЫНДАҒЫ АКЦИОНЕРЛІК ҚОҒАМДАРДЫҢ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ӘЛЕУЕТІ: ӨЗАРА БАЙЛАНЫСЫ ЖӘНЕ БОЛАШАҒЫ

Соңғы онжылдықтарда Қазақстан Республикасының білім беру саласында білім сапасын арттыруға, білім беру мекемелерін жаңғыртуға және оқытудың инновациялық әдістерін енгізуге бағытталған елеулі өзгерістер болды. Бұл үдерістерде білім беру қызметтері нарығының белсенді қатысушылары ретінде адами капиталды дамыту арқылы ел экономикасын нығайтуға үлес қосатын акционерлік қоғамдар (АҚ) маңызды рөл атқарады. Жаһандық бәсекелестік жағдайында білім саласындағы акционерлік қоғамдар тұрақты экономикалық өсудің және Қазақстанның білім беру жүйесін жаңғыртудың маңызды драйверлері бола алады. Бұл мақалада Қазақстан Республикасының білім беру саласындағы акционерлік қоғамдардың экономикалық әлеуеті, олардың ұлттық экономикаға әсері және одан әрі даму перспективалары қарастырылатын болады.

Акционерлік қоғамдар білім беру саласын коммерцияландыру мен дамытудың негізгі тетіктерінің бірі болып табылады. Қазақстанда олар бастауыш және орта білімнен бастап жоғары білім мен кәсіптік оқыту бағдарламаларына дейінгі білім беру қызметтерінің кең спектрін ұсынатын жеке және жартылай үкіметтік ұйымдар ретінде жұмыс істейді. Мұндай мемлекеттік компаниялардың мысалдарына ірі жеке университеттер, білім беру орталықтары және білім беру технологиялары компаниялары жатады.

Акционерлік қоғамдардың қатысуы арқылы білім беру жүйесін жаңғырту инвестиция тартудың нарықтық тетіктерін пайдалануды, білім беру ұйымдарын басқару сапасын арттыруды және инновациялық шешімдерді енгізуді көздейді. Бұл өз кезегінде қазақстандық жоғары оқу орындары түлектерінің бәсекеге қабілеттілігін арттырып, халықаралық аренада кәсіби біліктілігін арттыруға септігін тигізеді.

Акционерлік қоғамдардың білім беру саласына қосқан экономикалық үлесін қарастыратын болсақ, білім беру саласындағы акционерлік қоғамдардың экономикалық әлеуетінің негізгі аспектілерінің бірі – олардың инвестиция тарту және білім беру қызметінен түсетін кірісті арттыру мүмкіндігімен байланысты. Білім беру саласында жұмыс істейтін акционерлік қоғамдар жұмыс орындарын құруға, инфрақұрылымды дамытуға және алдыңғы қатарлы технологияларды енгізуге өз үлесін қосуда, бұл түптеп келгенде еліміздің макроэкономикалық көрсеткіштеріне әсер етеді.

Акционерлік қоғамдар тек білім беру қызметін құру арқылы ғана емес, экономикадағы жеке сектордың үлесін арттыру арқылы да экономикалық пайда береді. Бұл Қазақстан экономикасын әртараптандыруға, табиғи ресурстарға тәуелділікті азайтуға және жаһандану жағдайында ұлттық бәсекеге қабілеттілікті нығайтуға ықпал етеді.

Білім берудегі акционерлік қоғамдар мен Қазақстан экономикасының өзара байланысы. Білім беру саласындағы акционерлік қоғамдар экономиканың тұрақты дамуының негізі болып табылатын адами капиталды қалыптастыруда маңызды рөл атқарады. Сапалы білім беруді дамыту жұмыс күшінің біліктілік деңгейін арттыруға көмектеседі, бұл өз кезегінде еңбек өнімділігі мен ұлттық экономиканың бәсекеге қабілеттілігін арттыруға әкеледі.

Сонымен қатар, акционерлік қоғамдар оқу үдерісіне цифрлық технологияларды енгізудің катализаторы бола алады. Жасанды интеллект, онлайн оқыту және білім беру платформалары сияқты заманауи технологиялар өсу мен дамудың жаңа мүмкіндіктерін береді. Бұл инновациялар Қазақстанға білім беру қызметінің сапасын арттырып қана қоймай, әлемдік білім беру және экономикалық кеңістіктің бір бөлігіне айналуға мүмкіндік береді.

Акционерлік қоғамдардың экономикалық әлеуеті Қазақстанның білім беру жүйесінің тұрақты дамуын қамтамасыз етуде маңызды рөл атқарады. Акционерлік қоғамдар (АК) бизнес ұйымдастырудың бір түрі ретінде инвестицияларды тартып, ресурстарды тиімді басқара алады, бұл білім беру саласында айтарлықтай перспективаларды ашады. Қазақстан экономикасын жаңғырту және білім беру үдерістерінің жаһандануы жағдайында осы саладағы акционерлік қоғамдардың экономикалық әлеуеті өзекті мәселеге айналды.

Акционерлік қоғамдар және олардың экономикалық әлеуеті: теориялық негіздер.

Акционерлік қоғам — бұл кәсіпорынды ұйымдастырудың түрі, мұнда капитал акционерлер арасында бөлінеді, олардың әрқайсысы белгілі бір үлеске ие болады. Корпоративтік басқару теориясына сәйкес, акционерлік қоғамдар ауқымды капитал жинақтай алатын мүмкіндіктерге ие, бұл білім беру саласында ірі жобаларды іске асырып, инновациялық шешімдерге инвестиция салуға мүмкіндік береді. Мәселен, экономикалық әлеуеттің теориялық негіздері Маршалл мен Бальцердің (1999) еңбектерінде қарастырылған, олар ұзақ мерзімді өсу үшін корпоративтік басқарудың рөлін атап өтеді [1].

Қазақстанның білім беру саласындағы акционерлік қоғамдардың дамуының тарихы

Қазақстанның білім беру саласындағы акционерлік қоғамдар ел тәуелсіздік алғаннан кейін, яғни 1991 жылдан бастап дами бастады. Мемлекетте нарықтық реформалар жүргізіліп, 2003 жылы қабылданған «Акционерлік қоғамдар туралы» Қазақстан Республикасының Заңы акционерлік қоғамдарды құру және олардың жұмыс істеуі үшін құқықтық негіздерді қамтамасыз етті [2]. Бұл заң білім беру саласындағы акционерлік қоғамдардың пайда болуы мен дамуына ықпал етті.

Қазақстанның білім беру саласындағы акционерлік қоғамдардың қазіргі жағдайын талдау.

Қазіргі уақытта Қазақстанның білім беру жүйесінде Назарбаев Университеті мен Қазақ-Британ техникалық университеті сияқты бірқатар акционерлік қоғамдар жұмыс істейді. Бұл ұйымдар түрлі экономикалық салалар үшін жоғары білікті мамандар даярлауда маңызды рөл атқарады. Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігінің деректеріне сүйенсек, 2023 жылы білім беру

саласындағы акционерлік қоғамдар 200 миллион доллардан астам инвестиция тартқан, бұл олардың экономикалық маңызын көрсетеді [3].

Акционерлік қоғамдардың экономикалық әлеуетіне әсер ететін факторлар.

Акционерлік қоғамдардың экономикалық әлеуеті сыртқы және ішкі факторларға байланысты. Сыртқы факторларға білім беру және экономика саласындағы мемлекеттік саясат, халықаралық бәсекелестік және елдегі макроэкономикалық жағдай жатады. Ішкі факторлар басқарудың тиімділігі, корпоративтік мәдениет, инновациялар және кадрлардың біліктілігімен байланысты. Коэн мен Левиннің (2007) зерттеулері көрсеткендей, ұзақ мерзімді стратегияның болуы және адам капиталына инвестиция салу білім беру саласындағы акционерлік қоғамдардың табысты дамуының негізгі факторлары болып табылады [4]. Осы факторлар жалпы жоғарғы білім беру саласындағы акционерлік қоғамдардың экономикалық потенциалын айқындаушы параметрлер мен сипаттамалармен тығыз байланысты.

Кесте 1.

Жоғарғы білім беру саласындағы акционерлік қоғамдардың экономикалық потенциалын айқындаушы параметрлер мен сипаттамалары

№	Параметр	Сипаттама
1	Акционерлік қоғамдардың инвестициялары	Акционерлік қоғамдар оқу орындарын құру мен жаңартуға қаржыландыруды қамтамасыз етеді
2	Жекеменшік білім беру ұйымдары	Жекеменшік ұйымдар нарыққа бейімделген баламалы білім беру қызметтерін ұсынады
3	Білім сапасы	Білім беру бағдарламаларына инвестиция салу мамандардың даярлығын арттырады
4	Кадр даярлау	Экономиканың қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін жоғары білікті кадрларды даярлауға назар аударылады
5	Жаңа технологияларды енгізу	Білім беру процесін жетілдіру үшін заманауи технологияларды қолдану
6	Халықаралық ұйымдармен ынтымақтастық	Тәжірибе мен практикалармен алмасу үшін халықаралық ұйымдармен ынтымақтастық
7	Ғылыми зерттеулерді дамыту	Инновациялық деңгейін көтеру үшін білім беру саласында ғылыми зерттеулерді дамыту
8	Инфрақұрылымды жақсарту	Комфортты орта қалыптастыру үшін оқу орындарының физикалық инфрақұрылымына инвестициялар
9	Еңбек нарығына әсері	Мамандану стандарттары мен талаптарын қалыптастыруға белсенді қатысу
Е с к е р т у - авторлар [4] дереккөз бойынша құрастырған		

Білім беру саласындағы акционерлік қоғамдардың мүмкіндіктері мен қатерлері.

Қазақстанның білім беру саласындағы акционерлік қоғамдарға жүргізілген SWOT-талдау олардың негізгі артықшылықтарының бірі — капиталға қолжетімділік және мемлекет тарапынан қолдау екенін көрсетеді, ал қатерлердің қатарына экономикалық ортаның тұрақсыздығы және заңнамадағы өзгерістер жатады. Дүниежүзілік банк (2022) есебіне сәйкес, дамушы нарықтары бар елдердегі акционерлік қоғамдар құқықтық және экономикалық өзгерістерге байланысты ерекше тәуекелдерге тап болады [5].

Акционерлік қоғамдарды дамытудағы мемлекеттік реттеудің рөлі. Мемлекеттік реттеу білім беру саласындағы акционерлік қоғамдарды дамытудағы маңызды фактор болып табылады. Соңғы жылдары Қазақстан үкіметі гранттық бағдарламалар мен жеңілдетілген несиелер беру арқылы білім беру мекемелерін дамытуға белсенді қолдау көрсетіп келеді, бұл салаға инвестициялардың көбеюіне ықпал етеді. Атап айтқанда, «Цифрлық экономика» бағдарламасы білім беру үдерісіне заманауи технологияларды енгізу үшін жаңа мүмкіндіктер ашты [6].

Қазақстандағы білім беру саласындағы акционерлік қоғамдардың даму келешегі. Цифрландыру және жаһандану жағдайында Қазақстанның білім беру саласындағы акционерлік қоғамдардың өсу перспективалары зор. Инновациялық технологияларды енгізу, қашықтан білім беру және халықаралық білім беру мекемелерімен ынтымақтастық олардың бәсекеге қабілеттілігін едәуір арттыруы мүмкін. Дүниежүзілік экономикалық форумның (2023) болжамдарына сәйкес, алдағы онжылдықтарда онлайн

білім беру мен цифрлық платформаларға сұраныс артады, бұл акционерлік қоғамдар үшін жаңа мүмкіндіктер жасайды [7].

Қазіргі білім беру жүйесі елдің халықаралық аренадағы бәсекеге қабілеттілігін қалыптастыруда шешуші рөл атқарады. Жаһандану, цифрландыру және технологиялық өзгерістер жағдайында елдер тұрақты даму мен бәсекеге қабілеттілікті қамтамасыз ету үшін өздерінің білім беру жүйелерін жаңартуға ұмтылуда. Қазақстан да шет қалмайды. Соңғы жылдары халықаралық стандарттарға сай болуға ұмтылып, білім беру жүйесін белсенді түрде реформалауда. Дегенмен, білім беру саласында бәсекеге қабілеттіліктің жоғары деңгейіне жету үшін бірқатар негізгі мәселелерді шешу қажет.

Білім берудегі бәсекеге қабілеттілік жүйенің уақыт талабына және халықаралық стандарттарға сәйкес келетін жоғары сапалы білім беру қызметін көрсету, сондай-ақ халықаралық еңбек нарығында табысты бәсекеге қабілетті мамандарды дайындау қабілеті ретінде анықталады. Ол бірнеше негізгі аспектілерді қамтиды:

1. Білім сапасы: Халықаралық және ұлттық рейтингтер, сонымен қатар түлектердің еңбек нарығындағы табыстары арқылы бағаланады.

2. Инновациялар және зерттеулер: Жүйенің жаңа шақыруларға бейімделу және заманауи технологияларды біріктіру мүмкіндігі.

3. Халықаралық интеграция: Халықаралық білім беру бағдарламаларына қатысу, студенттер мен оқытушылардың академиялық ұтқырлығы.

4. Қаржылық тұрақтылық және инфрақұрылым: Білім беру ұйымдарының қаржыландыру деңгейі, материалдық базасы және технологиялық жарактануы.

Соңғы екі онжылдықта Қазақстан білім беру жүйесін жаңғыртуға елеулі қадамдар жасады. Жаңа білім беру стандарттары мен академиялық ұтқырлық бағдарламалары енгізіліп, ғылым мен техниканы дамытуға инвестициялар ұлғайтылды. Маңызды кезең қазақстандық университеттерге жалпыеуропалық білім кеңістігінің бір бөлігіне айналуға мүмкіндік беретін халықаралық Болон жүйесіне қатысу болды.

Алайда, жетістіктерге қарамастан, елдің білім беру жүйесі бірқатар қиындықтарға тап болып отыр:

1. Халықаралық рейтингтердегі позициялар: Қазақстандық университеттер әлемдік білім рейтингінде біртіндеп көтеріліп келе жатқанымен, әлемнің үздік 500 университетінің қатарына санаулы университеттер ғана енген. Оқу орындарының негізгі бөлігі әлі де төмен деңгейде.

2. Педагогикалық кадрлардың сапасы: Жоғары білікті кадрлардың жетіспеушілігі, әсіресе шалғай өңірлердегі басты мәселелердің бірі болып қала береді. Педагогтардың біліктілігін арттыру және қайта даярлау бағдарламаларына қарамастан, көптеген жоғары оқу орындарында халықаралық тәжірибесі бар мамандарды тарту қиынға соғады.

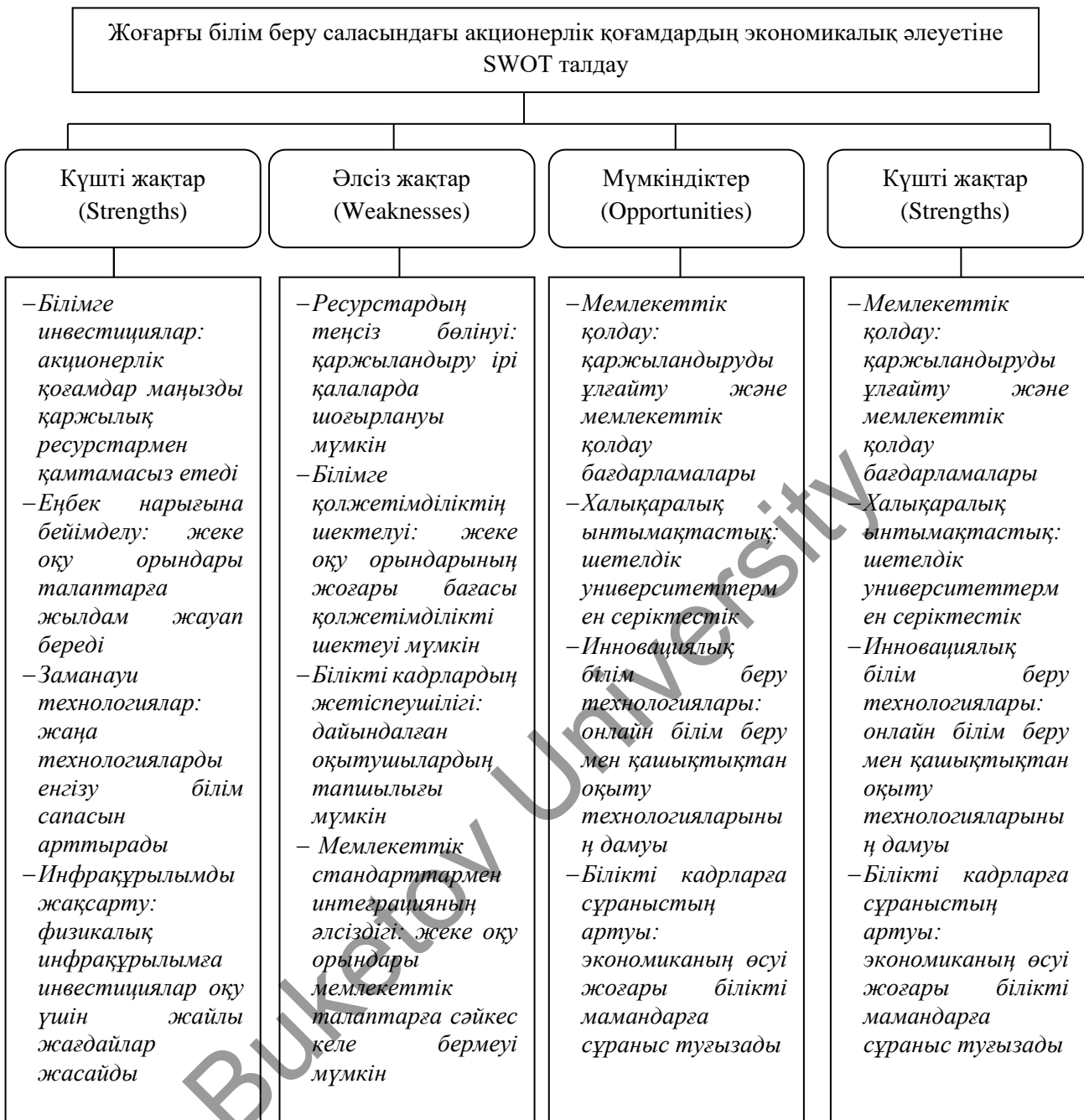
3. Инновация және ғылым: Қазақстан университеттеріндегі ғылыми-зерттеу қызметі әлемнің жетекші университеттерімен салыстырғанда төмен деңгейде қалып отыр. Ғылыми зерттеулерді қаржыландырудың жеткіліксіздігі, ғылым мен бизнестің нашар интеграциясы да бұл көрсеткішке әсер етеді.

Акционерлік қоғамдардың білім беру саласындағы айқын артықшылықтарына қарамастан, ескеруді қажет ететін белгілі бір проблемалар мен қиындықтар бар. Біріншіден, білім беру саласындағы мемлекеттік реттеу деңгейі жеке сектордың еркін дамуына кедергі болуы мүмкін. Екіншіден, білім беру қызметтерінің сапасына емес, пайдаға назар аударылатын болса, білім беруді коммерцияландыру қаупі бар. Сондай-ақ әлеуметтік теңсіздікті болдырмау үшін халықтың барлық топтары үшін білімге қол жеткізу мәселелерін шешу қажет.

Қазақстанның білім беру саласындағы акционерлік қоғамдардың даму келешегі келешегі зор. Халықаралық инвесторларды тарту және озық білім беру технологияларын енгізу сектордың одан әрі өсуі мен дамуына ықпал ете алады. Сондай-ақ қазақстандық оқу орындарының халықаралық білім беру қауымдастығына интеграциялануы да маңызды аспект болып табылады, бұл тәжірибе алмасуға және білім сапасын арттыруға жаңа мүмкіндіктер ашады.

Қазақстан біліміндегі акционерлік қоғамдардың даму болашағы.

Қазақстанның білім беру саласындағы акционерлік қоғамдардың даму келешегі келешегі зор. Халықаралық инвесторларды тарту және озық білім беру технологияларын енгізу сектордың одан әрі өсуі мен дамуына ықпал ете алады. Сондай-ақ қазақстандық оқу орындарының халықаралық білім беру қауымдастығына интеграциялануы да маңызды аспект болып табылады, бұл тәжірибе алмасуға және білім сапасын арттыруға жаңа мүмкіндіктер ашады.

Сурет 1. Жоғарғы білім беру саласындағы акционерлік қоғамдардың экономикалық әлеуетіне SWOT талдау

Е с к е р т у – автор [5] дереккөз бойынша құрастырған.

Мемлекеттік деңгейде білім беруді жаңғырту саясатын қолдауды, мемлекет пен жеке сектордың ынтымақтастығына жағдай жасауды жалғастыру қажет. Бұл саладағы акционерлік қоғамдарды одан әрі дамытуда білім саласына инновациялар мен инвестицияны ынталандыруға бағытталған құқықтық базаны әзірлеу де маңызды рөл атқарады.

Қазақстандағы білім беру саласындағы акционерлік қоғамдардың экономикалық әлеуеті елдегі білім беру жүйесінің дамуына үлкен әсер етеді. Инвестицияларды тарту, тиімді басқару және мемлекеттік қолдау өсу мен білім сапасын жақсарту мүмкіндіктерін жасайды. Дегенмен, бұл мүмкіндіктерді жүзеге асыру үшін ішкі және сыртқы факторларды ескеру қажет, олар дамуға ықпал ететін немесе кедергі келтіретін рөл атқаруы мүмкін.

Әдебиеттер тізімі

1. Marshall, A. & Balcer, R. (1999). Corporate Governance and Economic Potential. *Journal of Business Economics*, 21(3), 145-163.
2. «Қазақстан Республикасының акционерлік қоғамдар туралы» Заңы (2003). Қол жетімді: https://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z030000415_
3. Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігі (2023). Білім беруге салынған инвестициялар туралы статистикалық мәліметтер. Қол жетімді: <https://edu.gov.kz/kz/statistics>
4. Cohen, W. & Levin, R. (2007). Investment in Human Capital in Corporate Education Systems. *Economics of Education Review*, 26(4), 409-418.
5. Дүниежүзілік банк (2022). Дамушы нарықтардағы акционерлік қоғамдардың дамуы. Қол жетімді: <https://worldbank.org/developing-economies>
6. Қазақстан Республикасы Үкіметі (2021). «Цифрлық экономика» бағдарламасы. Қол жетімді: <https://government.kz/kz/documents/programm-digital-economy>
7. Дүниежүзілік экономикалық форум (2023). Онлайн білім берудің перспективалары. Қол жетімді: <https://weforum.org/reports/education-in-2030>

ҒТАХА 06.77.61

Жакина Г.Е., Бекеш А.Д., Ғайсин М.М.
Е. А. Бөкетоватындағы Қарағанды зерттеу университеті,
Республика Казахстан, г. Караганда, Bekesh.azhar@mail.ru

ЕҢБЕК НАРЫҒЫН ДАМУДЫҢ ТЕОРИЯЛЫҚ-ӘДІСНАМАЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ

Еңбек нарығының көптеген анықтамаларына қарамастан, біздің ойымызша, олардың арасында ортақ нәрсе бар [1]. Бұл, ең алдымен, оны сипаттайтын "жұмыс күшіне сұраныс пен ұсыныс", "жалдамалы жұмысшылар мен жұмыс берушілер", "экономикалық қатынастар жүйесі", "жұмыс күшін айырбастау және бөлу" сияқты параметрлерді бөліп көрсету.

Осыған сүйене отырып, еңбек нарығы жалдамалы еңбекке деген жиынтық сұраныс пен ұсыныс саласын қамтиды және экономикалық категория ретінде жұмыс берушілер мен жалдамалы жұмысшылар арасындағы еңбек қатынастары жүйесінің бірінші жұмыс күшіне деген сұранысты қанағаттандыру және екіншісінің қажеттілігі - оның жұмыс қабілеттілігін жүзеге асыру үшін құндық негізде қалыптасатын бөлігі ретінде анықталуы мүмкін [2].

Жалпы алғанда, еңбек нарығы дегеніміз - бұл жұмыс күшін жалдауға және ұсынуға немесе оны сатып алуға және сатуға байланысты әлеуметтік қатынастардың жиынтығын қамтитын әлеуметтік-экономикалық жүйе. Екінші жағынан, еңбек нарығы деп жұмыс күшін сатып алушылар мен сатушылар өзара әрекеттесетін жұмыспен қамту саласы болып табылатын экономикалық кеңістік түсініледі. Сонымен, еңбек нарығы-бұл жұмыс берушілер мен жалдамалы жұмысшылар арасындағы баға мен еңбек жағдайларын үйлестіруді қамтамасыз ететін механизм.

Нарықтық экономиканың маңызды элементі бола отырып, еңбек нарығы-бұл "жұмыс күші" тауарының қалыпты көбеюін және тиімді пайдаланылуын қамтамасыз етуге арналған қоғамдық қатынастар жүйесі.

Еңбек нарығы келесі функцияларды орындайды:

- меншік нысандарының қоғамдық қажеттіліктерінің құрылымына сәйкес оны пайдалану тиімділігінің өлшемшарты негізінде ұлттық экономиканың салалары мен салалары, қызмет түрлері мен нысандары бойынша жұмыс күшін бөлу және қайта бөлу;
- мамандықты, саланы және қызмет орнын еркін таңдау;
- еңбек заңнамасының нормаларын сақтау кезінде жалдау және жұмыстан шығару;
- өңірлер, салалар және кәсіптік-біліктілік топтары арасындағы еңбек ресурстарының тәуелсіз және сонымен бірге экономикалық көтермеленетін көші-қоны;
- біліктілік пен білімнің басымдығын сақтай отырып, жалақының және басқа кірістердің еркін қозғалысы, прогрессивті шкалаға негізделген салық жүйесі арқылы күнкөріс минимумын және кірістің жоғарғы шегін реттеуді қамтамасыз ететін заңмен белгіленген кепілдендірілген жалақының минимумын сақтау.

Аталған функцияларды іске асыру мүмкіндігі еңбек нарығы агенттері арасындағы қатынастардың даму дәрежесіне байланысты. Еңбек нарығында төрт негізгі агент бар: жұмыс берушілер, жалдамалы